

## Het gravend kreeftje *Callianassa tyrrhena* (Petagna) aangespoeld op het Koksijdse strand

Marie-Thérèse Vanhaelen

Op 10 mei 2001, tijdens de 'Week van de zee' was het aangenaam warm weer met zachte NO-wind, zodat er zich veel lagereschoolklassen, her en der verspreid, op het strand van St.-André bevonden. Bij het eerste groepje kinderen dat ik bereikte zei iemand: 'Dag, Marie-Thérèse!' Het was ons medelid, M. Janssens, die als begeleidster toegevoegd was bij het 1<sup>ste</sup> leerjaar van een school uit Westvleteren. De kinderen hadden heel wat zeeorganismen verzameld, zodat de verantwoordelijke bij elke soort wat kon vertellen over de leefwijze. De blauwe haarkwalletjes *Cyanea lamarckii*, die sinds 1 mei dagelijks aanspoelden, hadden ze nog niet gevonden en een tros geleachtige slierten, ginds ver bij de eblijn, hadden ze voor een kwal aanzien. Ik dus maar op zoek naar *Cyanea lamarckii* en die éne tros eieren van *Loligo spec.* Toen die eindelijk gevonden was, stonden de zevenjarigen perplex dat uit elk van die eitjes een pijlinktvisje kon groeien. Na nog wat verteld te hebben over de olie op het strand (17-04-01), de wierenstranding met hondshaaikapseltjes (vanaf 16-04-01), de erwtenkrabbetjes in kokkels en mossels (vanaf 29-04-01) en de recente stranding van zeldzame kleine krabbensoorten (vanaf 02-05-01), trok ik verder zuidwestwaarts; hoe meer ik de dijk van Koksijde naderde, hoe rijker de vloedlijn werd: dode helmkrabben en grijze zwemkrabben, breedpootkrabben...dáár zag ik één levende in het zand verdwijnen, de zandkorrels tekenden nog een perfect beeld, met de schim van het diertje op het strand af. Op de plaats van afspraak met Marc, stond ik voor een dilemma: ik was echt moe maar wou persé dat laatste stukje vloedlijn tot het eerste strandhoofd nog bekijken. Vlug had ik Marc overtuigd om ergens op de dijk een glas te drinken om op adem te komen. Zo geschiedde.

Na een kwartiertje trok ik terug voor een half uur naar het strand. Recht vóór me lag een brede vloedlijnzoom, volledig in ribbels tot bij een strandkel. In die ribbels lagen er overal resten van garnalen *Crangon crangon* en dode uitgespoelde heremietkreeften *Pagurus bernhardus*. Plots zag ik een soort kreeftje liggen dat me totaal onbekend was en dat opviel door een zeer grote linkerschaar. Die zag er wit met roze, porseleinachtig glanzend uit. Ook het schild van het kopborststuk was zeer karakteristiek: erg langwerpige en sterk zijdelings afgebogen (fig. 1). Na een poos intensief verder speuren, had ik vier zulke kreeftjes gevonden; bij één exemplaar ontbrak echter de grote linkerschaarpoot. Drie dagen later trok ik weer naar dezelfde plek, langs de oude vloedlijn; ± 600 meter noordwestelijker zocht en vond ik de ontbrekende linkerschaar!

Commentaar van Marc: 'Een speld in een hooiberg, geen mens die dit gelooft!' Maar uit ervaring weten strandwaarnemers dat je soms dagen na elkaar identiek dezelfde organismen op het strand ziet, die door het samenspel van wind en water telkens op een andere plaats terecht komen.

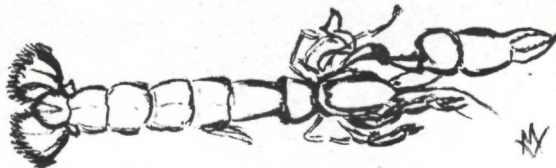


Fig 1. Tekening van *Callianassa tyrrhena* (exemplaar gevonden te Koksijde op 10 mei 2001)

Ondertussen was ik reeds druk op zoek om de onbekende vondst te determineren. Bij Holthuis en Heerebout (1986) kwam ik terecht bij de familie der Callianassidae (Macrura). C. d'Udekem d'Acoz gaf me de sleutel voor de juiste determinatie: indien bij de staartvinnen het telson afgerond en korter dan de uropoden is, gaat het om *Callianassa tyrrhena*. Dit was het geval. Cédric zei me ook dat hij éénmaal een bokaaltje van deze soort verzamelde na een strandopspuiting aan de Oostkust (noot van Guido: wellicht in 1995 in de buurt van Vosseslag-De Haan). Francis Kerckhof maakte me er attent op dat het mogelijk om vervellingen zou kunnen gaan. Dit bleek zo te zijn, want bij het opdrogen kwam er geen rottingsgeur vrij; de 6 segmenten van de abdomens waren hol en werden heel broos, alleen de schildjes en de linkerscharen bleven mooi intact. De kreeftjes verspreidden wel een op rog of levertraan lijkende geur. Bij de vondst op 10 mei noteerde ik nog het volgende: 1 oranjegeel, 1 zalmkleurig en 2 witte dieren, bij één wit dier zijn de staartvinnen roze, bij de 3 andere dezelfde kleur als het abdomen; De lengte van de kreeftjes varieert van 4,5 cm tot 5,5 cm; de linkerscharen zijn  $\pm 2,5$  cm à 3 cm lang en 0,5 à 0,7 cm breed. De kleine rechterschaarpootjes zijn slechts  $\pm 1,5$  cm x 0,2 cm.

Het is niet zo dat bij deze soort de linkerschaar altijd de grootste is. Waarschijnlijk is het meestal andersom (fig. 2). Hayward (1995) vermeldt dat bij Callianassidae de scharpoten ongelijk zijn en dat bij *C. tyrrhena* de linkerschaar 'soms' de grootste is. Bij de tekeningen die ik vond is steeds de rechterschaar het grootst afgebeeld (Hayward, 1995 - Holthuis en Heerebout, 1986 - Hayward, Nelson & Shields, 1996). Verder geeft Hayward (1995) aan dat deze soort ingegraven leeft in water met dieptes

van 5 tot 20 meter, in slijkerig zand. Ze is vermoedelijk niet ongewoon op alle kusten van de Britse eilanden en zuidelijk van Noorwegen tot de Middellandse Zee en dat ze tot 6,7 cm lang kan zijn.

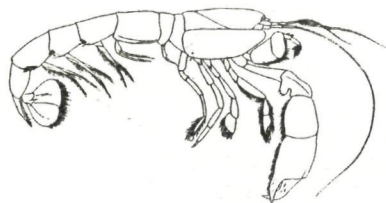


Fig. 2. *Callianassa tyrrhena* (naar Hayward en Ryland, 1995)

Tot slot een mogelijke hypothese over de herkomst van de 4 aangespoelde *Callianassa tyrrhena* te Koksijde: die dag voeren 's morgens een groot aantal vissersvaartuigen zéér kort op de kust. Gezien het erg klein afval in de vloedlijnribbels, vermoedelijk van hun vangsten, bijna hoofdzakelijk uit resten van de grijze garnaal *Crangon crangon* en nog zeer kleine heremietkreeftjes *Pagurus bernhardus* bestond, moeten het garnaalvissers geweest zijn en die vissen meestal kort op de kust. Dan zou men hieruit kunnen besluiten dat *Callianassa tyrrhena* momenteel dicht vóór de Belgische Westkust leeft. Doch daar het om vervellingen gaat, is het niet ondenkbaar dat ze van verder uit zee getransporteerd zijn en toevallig bij de garnalenvangsten terechtkwamen.

De twee volgende weken heb ik regelmatig de netten van kruiers gecontroleerd maar heb er het gravend kreeftje niet meer aangetroffen. Moesten strandingen van deze soort in de toekomst toenemen, dan zouden we meer zekerheid hebben omtrent zijn voorkomen vóór onze kust.

### **Literatuur**

- Hayward, P.J. & Ryland, J.S., 1995. Marine Fauna of North-West Europe. Oxford: University press. p. 432 en 435.
- Hayward, P.J., T. Nelson & P. Shields, 1996. Sea shore of Britain and Northern Europe. Collins: 150-151.
- Holthuis, L. B. & G.R. Heerebout, 1986. De Nederlandse Decapoda (garnalen, kreeften en krabben). K.N.N.V. nr. 179: 62-64.

**Ter Yde, 16  
8670 Koksijde**